

SÜREÇ ODAKLI DENEYLER

GALERİ NON

SEDA NİĞBOLU

1

Galeri NON'un Mısır Apartmanı'ndaki yerine 17 Kasım-24 Aralık tarihleri arasında konuk olmuş dört sanatçının işleri, Derya Demir'in yönetimindeki mekanın 'disiplinsiz' sanat pratiklerine adanmışlığının birebir hissedildiği, tematik bağlantılar ve şahsi yolculukların disiplinsel ya da estetik kaygıların önüne geçtiği bir sergi atmosferi yarattı. 'Incremental Change' (Aşamalı Değişim) her biri kendi içerisinde ya da toplum içerisindeki dönüşümünü yaşayan dört sanatçı; Olof Olsson, Erdem Taşdelen, Meriç Algün Ringborg ve Pilvi Takala'yı biraraya getirdi. 1965 doğumlu Olsson dışında hepsi 80'lerin ilk yarısında doğmuş bu sanatçıların kullandıkları araçlar, anlattıkları hikayeler farklı olsa da sahip oldukları ortaklık, serginin isminin de ortaya koyduğu üzere, peşine düşülen bir sonuçtan ziyade içinde buldukları sürecin deneyimlenmesini önemsemeleri.

Daha çok iş yönetiminde, politika ya da teknoloji gibi alanlarda, hatta serginin katalog metninde de vurgulandığı gibi kişisel gelişim kitaplarında karşımıza çıkan anlamıyla 'aşamalı değişim', arzu edilen bir sona doğru statükoyu sarsmayan ufak değişimleri ifade ederken sergideki sanatçıların içinden geçtikleri süreçler kendi hayatları veya toplumla ilişkilerinde istemli değişikliklere, bireysel özgülleşmelerine ya da yeni düşünce kalıplarına yol açıyor. Deneylerini yaparken bazen Takala

gibi kendi yaşantıları, bazense Algün Ringborg'un işindeki gibi kurgusal karakterlerle kurdukları ilişkiler tetikleyici olmuş.

Her zaman bir sonuca ya da nihai bir söyleme varmasa da temas ettiği yerlerde kırılmalar yaratan bu işler içerisinde şahsi direnişin sosyal motivasyonunun en belirgin olduğu, Pilvi Takala'nın 'The Trainee' (Stajyer) projesi. Çalışmalarını hem Helsinki hem de İstanbul'da sürdüren Finli sanatçı, Kiasma Çağdaş Sanat Müzesi'nin işbirliğiyle danışmanlık, vergi, kurumsal finansman gibi alanlarda faal uluslararası profesyonel hizmet firması Deloitte ile gerçekleştirdiği 2008 tarihli proje kapsamında firmanın pazarlama bölümünde bir aylığına stajyerlik yapıyor. Birkaç çalışan dışında kimsenin bunun bir sanat projesi olduğundan haberi yok. Buradaki kimliğiyle 'Johanna Takala', bu bir ay boyunca klasik anlamda çalışmayı reddederek 'boş boş oturmayı' tercih ediyor. Bütün bir günü bazen asansörde, bazense danışmanlık departmanında hiçbir şey yapmadan geçiriyor. Kendine sorulduğunda yaptığı 'bir şey yapmamak' olarak değil, verimli düşünmek, zihnini çalıştırmak olarak tanımlıyor. "Ekranla bakmaktansa işini kafasının içinde halletmeye çalışmaktan" bahsederken ofiste çalışıyormuş gibi görünenlerle inceden alay ederek çalışanlara çalışma etiklerini de sorguluyor. Tüm bu süreç projeksiyonlarla, videolarla,

ofis içi mailleşmelerle belgelenmiş durumda. Başlangıçta bu yeni gelen stajyere duyulan merak zamanla onunla ilgili akli rahatsızlığı olduğuna varan spekülasyonlara ve nihayetinde deney ortamındaki tuhaf bir hayvana dönüştürülüp yabancılaştırılmasına yol açıyor. Takala'nın uyumsuzluğu ve etrafındaki anlamlandırılmaz gizem, çalışma süreci nasıl olursa olsun verim odaklı olan ve her daim 'bir şeyler yapıyormuş' hissi veren bir endüstride huzursuzluk yaratıyor. Mesele sadece bir topluluğun verimini düşürmek değil. Takala'nın bir şey yapıyormuş gibi görünmektense yapmamayı tercih etmesi belki kimilerini ikiyüzlülükleriyle yüzleştirerek rahatsız ediyor. Sonunda içinde bulunduğu bu topluluğu yıkmasa da varoluş kanunlarını sorgulayıp mizah ve sıkıntı arasındaki bir bölgede eylemsizliğin sınırlarını test ediyor.

Erdem Taşdelen'in son projesi 'New Me' (Yeni Ben) ise sanatçının kendi sınırları ve iç dönüşümden yola çıkıyor. Serideki 12 işte, sanatçının son iki yılda kendine verdiği sözleri belgeleyen cümlelerin onları anmsatan bir obje ile birlikte mürekkep çizimlerini görüyoruz. Bu basit görseller ve ilkokulda verilen tahta cezaları gibi sürekli ardı ardına yazılan cümleler çocuk pedagojisine birer gönderme oldukları gibi, John Baldessari'nin 1971 tarihli 'I will not make any more boring art' (Artık sıkıcı sanat yapmayacağım) işine de atıfta bulunuyor. Bir cetvel

çiziminin etrafında "Artık kendimi başkalarıyla karşılaştırmayacağım", bir tespihin etrafında "Artık sert ve öfkeli olmayacağım" ve bir tiyatro perdesinin etrafında "Artık kendimi güllünç duruma düşürmeyeceğim" gibi cümleler görüyoruz. İşe dair açıklamasında Taşdelen, kendi iradesiyle kendini dönüştürme imkanıyla ilgilendiğini ama bu aktivitenin umutsuz ve çaresiz bir girişim olarak da yorumlanabileceğini söylüyor.

Sergideki nihai bir sonuca varmayan girişimlerden bir diğeri de yine Taşdelen gibi 2013 senesinde solo sergisiyle NON'a konuk olacak Meriç Algün Ringborg'a ait. 'Which No One Will Ever See' (Hiçkimsenin Asla Göremeyeceği) isimli seri Francis Ford Coppola'nın 1974 tarihli 'The Conversation' ve Antonioni'nin 1996 tarihli 'Blow-Up' filmlerinden alınan ilhamla üretilmiş bir dizi işten oluşuyor. İki filmin ortak noktası gözetleme, paranoyaya varan bir şüphe ve gerçekliğin yeniden inşası. Algün Ringborg, filmlerde karşılarına çıkan gizemi çözmek için ipuçlarının peşinde bir hayat süren başkarakterlerin takıntılılarıyla kurduğu ilişkiyi alıp kendisi ve karakterler arasında yerleştiriyor, başka bir deyişle gözetleyen kendisi oluyor. Bu sayede esinlendiği film karakterlerinin gerçekliği yeniden inşa etmesi gibi kendi de o karakterleri yeniden inşa ediyor. Bu esnada derdi puzzle'ı tamamlamaktan öte inşa sürecinin kendisi. Serideki işlerden 'Harry Plays the Saxophone'da 'The Conversation'ın başkarakteri Harry Caul'un improvizasyon saksofon melodilerinin notaya dökülmüş haline ve hatta çalıştığına şahit oluyoruz. 'Apartment'ta ise Caul'un yaşadığı yerin planını çıkarmış Algün Ringborg. Kahramanın film boyunca giydiği şeffaf yağmurluk da orada. Hepsini görünür ve görünmezlik, gerçek ve kurgu arasındaki o gizemli bölgeyi hatırlatıyor. Bir yandan 'Blow-Up'taki fotoğrafçının dediklerinin bir kadın tarafından arka planda sürekli tekrarlandığını duyuyoruz. Fotoğraf makinası bir kese kağıdına sarılmış şekilde orada, sadece gittiği yerlerin görünür olduğu bir Londra haritası da. Fotoğrafçıya yazılmış bir mektupta ona "Sen gerçek yerlerdesin, gerçek nesnelere dokunuyorsun ama gerçek değilsin" diyor sanatçı ve onu takip ettikçe daha da kaybolduğunu itiraf ediyor. Ama bunda bir sorun yok, çünkü esas olan o takip sürecinde sanatı için toparladığı malzemeler ve ilerisi için edindiği ilham.

Serginin son odası İsveç doğumlu performans sanatçısı Olof Olsson'un

2

haftanın beş günü ofis olarak kullandığı bir oda. Daha çok konuşmaya dayalı performanslarıyla tanınan sanatçının kelimelerle ilişkisi bu sefer daha içedönük bir şekilde, bir dili öğrenmek üzerinden kuruluyor. 'Reading Walser' (Walser'i okumak) performansında yalnızca İsveçli yazar Robert Walser'in kitapları aracılığıyla Almanca öğrenmeye çalışıyor sanatçı. Walser, 1878-1956 yılları arasında yaşamış ve Kafka'ya ilham olmuş bir yazar. İkinin de kahramanları çoğunlukla kendileri gibi genç ofis çalışanları ama Walser'inkiler Kafka'ya göre daha az karanlık. Olsson, üzerinde tüm performanslarında kullandığı dar takımıyla Walser okurken, bilmediği bir kelimeye rastladığında onu elindeki A8 boyutundaki kağıtlardan birine,

anlamıysa kağıdın arkasına yazıyor. 8000 tane A8 kağıdı var elinde ve yaklaşık 8000 sayfaya sahip 26 kitaptan sayfa başına bir kelimenin anlamına bakacağını öngörüyor. 500 adet A4 kağıdı 8000 adet A8'e bölmesi yaklaşık üç saatini almış. Sergideki ironik isimli 'Office Work' videosunda bu süreç görülüyor.

Sanatçı sonunda sadece Walser'in kelimeleriyle Almanca öğrenirse onun gibi mi konuşacağı ya da İskandinav aksanı dışında diğer Almanca konuşanlardan farklı olup olmayacağı gibi sorularla karşı karşıya. Olsson'un aşamalı değişimi, dil üzerinden geçtiği yolla diğer sanatçıların ucu açık dönüşüm süreçlerine eklemelerinden sonucun ne olacağını bilmemenin tetiklediği merakla çıkıyoruz mekandan.

1 Olof Olsson, "Reading Walser", performans
2 Pilvi Takala, "The Trainee", enstalasyon
3 Meriç Algün Ringborg, "Harry plays the saxophone", performans